

ENGLLESKI POMORSKI SUD
(Admiralty Division)

Presuda od 5.VI 1967.

Brod "Monica S."

Zakonski privilegiji na brodu - Za tražbinu za naknadu štete na teretu brod je opterećen zakonskim privilegijem od časa podnošenja tužbe "in rem", a ne od časa njene dostave - Prema tome brod je opterećen privilegijem ako je u času podnošenja tužbe "in rem" bio u vlasništvu osobnog dužnika pa makar do dostave tužbe promijenio vlasnika

Činjenice na temelju kojih je došlo do spora bile su slijedeće: Na dan 11.XI 1966. je tužitelj, vlasnik tereta, podigao tužbu "in rem" protiv broda "Monica Smith". Taj brod je 4.I 1967. prešao iz vlasništva dotadanjeg vlasnika švedske firme And. Smith Rederi-A/B na novog vlasnika, švedsku firmu Rederi-A/B Tankoil, pa je brod dobio i novo ime "Monica S.". Tužitelj je na to promijenio naziv tuženog broda i dao dostaviti tužbu na dan 9.II 1967. Novi vlasnik broda javio se 16.II 1967. podneskom, uvjetno stavljajući određene prigovore.

Bitni spor kretao se oko toga da li zakonski privilegij ("statutory lien" za razliku od pomorskog privilegija "maritime lien") djeluje i protiv trećeg stečnika broda koji nije dužnik iz obveznog odnosa iz kojeg potraživanjae proistječe od časa kad je brod zaustavljen odnosno tužba dostavljena, ili od časa kad je tužba podnesena. Tuženi je tvrdio da nije dovoljno da je brod bio u vlasništvu dužnika u času kad je tužba podnesena, nego da to mora biti u času dostave tužbe "in rem" (što se vrši pribijanjem tužbe na brod), a tužitelj je naprotiv tvrdio da je za to odlučan dan kad je tužba podignuta ("writ issued", između toga časa i dostave može proteći i godinu dana). Sud je morao odlučiti prethodno pitanje, pa se u ovoj odluci ograničio na to pitanje.

Sudac Brandon je prihvatio tužiteljevo stajalište i to iz slijedećih bitnih razloga:

Pomorski privilegiji na brodu ("maritime liens") prate brod u ruke trećih i oni utrnjuju samo ako vjerovnik padne u "laches", tj. ako svojim zatezanjem ostvarenja svojega zahtjeva druge stranke dovede u nepovoljniji položaj nego li bi bile kad bi bio postupao pravovremeno. (Nema nikakve određene vremenske granice za laches, ali se obično uzima ako je nastupila zastara potraživanja da nastupaju i

"laches".) Medjutim zakonski privilegiji na brodu ("statutory lien") uvedeni su Zakonom o pomorskom sudu od 1840, a njihov broj je proširen Zakonom o pomorskom sudu od 1861. Prema tim zakonima kod onih sporova gdje se radilo o tužbi "in rem" započinjala je parnica upisom spora u upisnik spорова ("cause book"), a zatim je izdavana naredba o zaustavljanju broda ("warrant of arrest"), pa je tako započinjala parnica. Neposredno nakon pravosudne reforme od 1873-1875 (prema kojoj se pomorski sud pretvorio u dio jednog od odjeljenja Prvog stepena suda Engleske) izdavan je jedan formular koji je sjedinjavao elemente tužbe i naredbe o zaustavljanju. Tek Pravila Vrhovnog suda od 1883 (koja sadrže niz procesualnih propisa) jasno su razlučila tužbu ("writ") od naredbe o zaustavljanju broda, pa je to i pojačano propisima Zakona o Vrhovnom sudu od 1925. i Zakonom o istoj materiji od 1956. Imajući na umu te promjene u zakonodavstvu i normativnim propisima, sudac analizira izreke sudaca u nizu precedenata, a pri tome konstatira da u nijednom slučaju nije izričito riješeno pitanje koje se pred njim nalazi. Casusi se odnose da li zakonski privilegij postoji prema novom vlasniku, zatim kako djeluje na red prvenstva namirenja, i konačno kako djeluje u stečaju i prinudnoj likvidaciji (da li kao razlučno pravo ili ne). U nijednom slučaju nije se radilo o distinkciji iz ovog slučaja, tj. da je između podignuća tužbe "in rem" i njene dostave došlo do promjene u vlasništvu. Prema tome sudac se mora upustiti u reproduciranje riječi koje su bez odlučne veze s predmetom sporova u kojima su presude donesene, i analizirati njihov domet. Sedam "authorities" mogu se navesti za to da je kritično vrijeme podignuća tužbe, šest "authorities" mogu se navesti za to da je kritično vrijeme ono provedenja zaustavljanja broda, a jedan od analiziranih slučajeva ne može se navesti ni za jednu, ni za drugu soluciju. Svi ti slučajevi riješeni su prije 1956, pa prema tome odražavaju stanje prava prije zadnje reforme propisa o nadležnosti pomorskog odjeljenja. Medjutim sudac se poziva i na propis čl.22 Zakona o nadležnosti grofovijskih sudova od 1868 (koji je bitno jednak čl.83. Zakona o nadležnosti grofovijskih sudova od 1959) o tome da grofovijski sud ne smije u postupcima "in rem" iz svoje nadležnosti zaustaviti brod osim u slučaju kad je vjerojatno da bi se stvar mogla ukloniti iz područja njegove nadležnosti prije podmirenja potraživanja. Sudac nalazi da to jako govori za to da zakonski privilegij djeluje protiv trećeg stečnika broda već nakon podignuća tužbe, jer bi inače takav privilegij - za tražbine koje spadaju pod nadležnost grofovijskih sudova, a nema specijalnih, za te sudove propisanih rekvizita za zaustavljanje broda - prestao postojati čim dođe do promjene vlasništva. Na koncu sudac nalazi da činjenica što čl.3, st.4, sl.a) Zakona o nadležnosti Vrhovnog suda od 1956. govori o tome da se može

podnijeti tužba "in rem" i u slučajevima iz čl.1, st.1, sl.g), tj. za tražbine zbog gubitka ili oštećenja tereta, ako je osoba koja bi bila obvezana u postupku "in personam" u času podignuća tužbe ("at the time when the action is brought") bila vlasnik odnosno broda podupire njegovo stajalište.

Tuženi vlasnik broda "Monica S." najavio je da će podnijeti žalbu.

(LLLR 1967,2,3, str.113)

E.P.

Zakonski privilegiji na brod u engleskom pravu

U engleskom pravu razlikuju se tri vrsti privilegija (liens) na brodu: pomorski privilegiji ("maritime liens"), retencioni privilegiji ("possessory lien") i zakonski privilegiji ("statutory liens"). Pomorski privilegiji nastaju postankom određenih vanugovornih i ugovornih tražbina zasnovanih na precedentima ili zakonskom propisu (ovi posljednji nazivlju se i kvazi-privilegijima - "quasi maritime liens"), pa djeluju protiv svakog trećeg stečnika broda, a namiruju se prije tražbina iz mortgage-a. Retencioni privilegiji ("possessory liens") određenih potraživanja (brodopopravljača, brodograditelja, spasavatelja broda) traju dotle dok je brod u posjedu vjerovnika, ali (pa i ako je naredbom suda morao retentor brod predati u posjed drugoj osobi) dok posjed traje, djeluju protiv svakoga i dolaze do namirenja odmah iza svih pomorskih privilegija, no prije mortgage-a. Konačno zakonski privilegiji nastaju ako se ostvare pretpostavke iz zakona i ako se tražbina utuži. Nakon toga oni dolaze na određeni red prvenstva, uvijek računajući njihov postanak od časa tužbe. Zakonski privilegiji nisu poput pomorskih i retencionih zasnovani na dužoj tradiciji (iako je i kod njih tek judikatura posljednjih 150 godina stvorila nešto jasnije, i ako ne sasvim jasno stanje), nego oni vuku svoj postanak iz Zakona o pomorskom sudu od 1840. i sukcesivnih pravosudnih organizacionih propisa, koji su dopustili da određene tražbine dobiju pravo na tužbu "in rem". Istina svaka tužba "in rem" još ne znači da postoji i privilegij, ali takva tužba utvrđuje nedvojbeno tko će biti tužiteljeva procesualna protustranka: ona koja se javi, nakon što se brodu tužba pribijanjem na njemu dostavi, kao vlasnik broda ili njegov zakupoprimac ili zapovjednik. Ipak iako su se casusi bavili time od kojeg časa je zakonski privilegij zahvatio brod, pa prema tome produžio svoje trajanje i prema novom vlasniku ili stečajnici, ili svoj red prvenstva, nisu se bavili time da li podignuće tužbe bez dostave već dostaje za njeno djelovanje prema budućim vlasnicima bro-

da. Prema proceduralnim propisima tužba se mora dostaviti (stranka se zato brine) unutar jedne godine od njenog podignuća, pa se prema tome radi o dosta dugom roku. Sudac je u gornjoj presudi upozorio na to da svaki treći može uvidom u upisnik tužbi pomorskog suda utvrditi da li je takva tužba podignuta (a mora biti podignuta pred Pomorskim odjelom, jer je on upravo isključivo nadležan za tužbe "in rem" na brodove, a druga odjeljenja neće o njima raspravljati). Obzirom na to da se radi o tražbinama koje su zakonskim putem privilegirane radi njihove važnosti za pomorsku privredu, stajalište da je podignuće tužbe "in rem" dovoljno za njihovo osiguranje privilegijem čini se svrsishodnim, ali obzirom na to da zakonski privilegij mora opteretiti "res", izgleda da bi dostava tužbe bila logičnija pretpostavka za postanak privilegija. Medjutim judikatura u Engleskoj često traži praktična rješenja, a rješenja u konkretnom slučaju doista je praktično. Razumljivo je stoga da se u literaturi (Price, The Law of Maritime Liens, London 1940) smatra (str.90) da iz precedenta The Cella (1838) slijedi da zakonski privilegij nastaje tek zaustavljanjem stvari - broda ("res"), ali je iz daljih izvoda istog pisca (str.108) vidljivo da je njegova glavna pažnja uperena na red prvenstva tih privilegija, no ipak ističe da pretpostavke za postanak privilegija moraju postojati u času podnošenja tužbe (str.100). Treba očekivati da će Apelacioni sud uslijed žalbe fiksirati stanje prava barem za slučaj prijenosa vlasništva na jasniji način, a što je tim važnije što se ističe na temelju precedenta "The Africano" (1894) da je za red prvenstva zakonskih privilegija prema pomorskim privilegijima i mortgage-ima mjerodavan čas zaustavljanja, a za međusobni red prvenstva zakonskih privilegija dan izdanja odluke o zaustavljanju. Možda će Apelacija naći načina da za sve učinke zakonskih privilegija uvede jedinstveni kriterij za "dies a quo". Istina ukoliko Konvencija o pomorskim privilegijima i hipotekama od 1967. bude prihvaćena i u Engleskoj, izgubit će pitanje reda prvenstva od važnosti, jer će zakonski privilegiji postati privilegiji drugog reda u svim slučajevima.

E.P.

ENGLESKI POMORSKI SUD

Presuda od 6.VI 1967.

Brod "Basildon"

Mortgage - Troškovi osiguranja - Ukoliko nije izričito ugovoreno, vjerovnik (mortgagee) nema prava troškove osiguranja opterećenog broda uračunati u svoju tražbinu koja je mortgageom osigurana

Na brodu "Basildonu" bila su upisana tri mortgage-a.